

УДК 159.9

В. І. Матвійв, І. Л. Моначин, к.психол.н., доц.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ВПЛИВ МОВЛЕННЯ НА ПСИХІЧНИЙ ТА ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

V. I. Matviyiv, I. L. Monachin, Ph. D. Assoc. Prof.

THE INFLUENCE OF SPEECH ON THE MENTAL AND PERSONAL DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN

На сучасному етапі розвитку суспільства важливе місце посідає розвиток дошкільників, вирішуються проблеми соціалізації, становлення особистості, а також формування та збереження фізично та психічно здорового покоління.

Дошкільний період – сенситивний для того, щоб навчитися оволодівати вміннями та навиками певних видів діяльності. Саме в роки дошкільного дитинства відбувається інтенсивний психічний розвиток й поява нових психічних особливостей. Велику увагу потрібно приділяти мовному розвитку та його вдосконаленню, так як ми розуміємо, що це допомагає дитині краще комунікувати з оточуючими, пізнавати цей світ і гармонійно розвиватися. А також психічні процеси: увага, сприймання, уява, мислення та пам'ять розвиваються з участю мовлення.

Правильний розвиток мовлення дитини в перші роки, впливає на подальше її життя. Серйозним фактором становлення здорової дитячої психіки і наступного правильного розвитку є повноцінне оволодіння мовлення.

Порушення мовленнєвої функції негативно впливає на розвиток процесу комунікації. Якщо мовленнєві засоби погано розвиваються, то це може привести до зниження активності в спілкуванні, а також при цьому виникають різні психологічні особливості і специфічні риси поведінки мовлення.

Проаналізувавши літературні джерела за останні роки по проблемі розвитку мовлення дошкільників, як самостійної проблеми педагогічної психології, можна констатувати, що на сьогодні ця проблема є дуже актуальною. Проблемою розвитку мовлення дошкільників активно займаються та присвячують свої дослідження відомі науковці.

На важливість ролі мовлення в психічному розвитку дитини неодноразово наголошували Л. С. Виготський, Б. Г. Ананьєв, О. Р. Лурія, М. М. Кольцова, О. М. Леонт'єв, А. А. Люблінська, А. В. Запорожець, Д. Б. Ельконін та ін. На думку вчених, процес спілкування прискорює хід розвитку дітей. Л. С. Виготський у своїх дослідженнях одним із перших показав, яке велике значення має мова для формування складних психічних процесів. Він прийшов висновку та обґрунтував положення, яке полягає в тому, що психічний розвиток людини має в основі мовленнєве спілкування дитини з дорослим і функція, поділена раніше між двома стає потім засобом організації власної поведінки дитини [1].

Дуже хороший вплив комунікативної діяльності ми можемо простежити у всіх сферах психічного життя дитини, а саме, від процесів сприйняття до самосвідомості. (Корніцька С.В., Бедельбаєва Х.Т., Єлагіна М.Г., Годовікова Д.Б., Смірнова О.О. Мещерякова С. Ю., тощо).

На превеликий жаль, спеціальні спостереження дають чітко зрозуміти, що певна частина дошкільників мають труднощі в спілкуванні. І щороку ця проблема зростає. Це можна виявити уважно вивчаючи системи взаємодії дитини з дорослими і ровесниками в побуті, партнерській рольовій грі, в ситуаціях нерегламентованого спілкування.

Розвиток мовлення на етапі дошкільного дитинства у великої кількості дітей на сьогоднішній час має недостатній рівень, що впливає на зменшення успішності дитини у взаємодії з дорослими й однолітками.

Перші три роки життя дитини сприяють накопиченню словника та відносяться до складного нервово-психічного процесу, який розвивається в період взаємодії дошкільника та навколишнього світу. Основним фактором розвитку є тип наслідуваного мовлення малюка. І тому мовлення дорослих має бути «правильним, розбірливим, простим, повторюваним, різнобарвним, живим» [2]. Важливий вплив на розвиток дошкільника має ігрова діяльність, адже посідає провідне місце у розвитку. Даний віковий період сприяє яскравому вивченню та аналізу особливостей зв'язку мовлення та мови з ігровою діяльністю. Гра дошкільника - це не лише провідна діяльність даного вікового періоду, а й результативний метод виконання усіх напрямків розвитку освітнього процесу дошкільника.

Гра в дошкільному віці стимулює розвиток мовлення, а також допомагає ліквідувати певні комунікативні труднощі, ще й тому, що сприяє виникненню позитивних емоцій, які впливають на здоровий фізичний та психічний процес.

Досить часто діти, які зовсім не говорять або говорять дуже погано в 3-5 років, відвідують заняття логопеда, але не отримують бажаного результату. З ними займаються артикуляційною гімнастикою, пальчиковою гімнастикою, роблять логопедичні заняття, розвивають логопедичні масажі, розвивають фонематичний слух, але прогресу не має. І справа тут не в спеціалісті, який «робить щось не так», просто в таких випадках дії логопеда не досягли мети, так як ті ділянки мозку, на які направлені логопедичні стимули ще не сформовані.

Розвиток головного мозку дитини проходять певні етапи: спочатку формуються сенсорні, потім моторні функції, тоді на них накладаються вищі психічні функції, в тому числі і мова. Якщо в дитини є порушення на нижчому етапі, наприклад, на сенсорному, або порушений зв'язок між півкулями головного мозку, то робота логопеда буде марною. В таких випадках більш дієвим буде метод Томатіс, який покращує зв'язок між відділами мозку та ліквідує дисбаланс електричних імпульсів між півкулями головного мозку. Метод Томатіс, винайдений французьким лікарем та вченим Альфредом Томатісом, дозволяє нам «тренувати» і гармонізувати роботу слухового апарату й таким чином здійснити зворотний позитивний вплив на нервову систему. Його аудіо програми змінюють музику для привернення уваги мозку і розвитку моторних, емоційних та когнітивних можливостей [3]. Отже, досить значущою умовою становлення повноцінної психіки у дитини, а також правильного її майбутнього розвитку є своєчасне оволодіння мовленням. Дошкільник добре розуміє мовлення навколишніх людей та застосовує власне активне мовлення, що супроводжує усі види діяльності дитини. Якщо своєчасно виявити проблеми у спілкуванні і розпочати проводити корекційну роботу на ранніх стадіях в ході тісного взаємозв'язку розвитку мовлення та ігрової діяльності це може дати дитині можливість максимально розкритися та самовизначитися у своїй індивідуальності.

Література

1. Богуш А. М., Гавриш Н. Оптимізація мовленнєвої роботи з дітьми в розвивальному середовищі дошкільного навчального закладу / А. М. Богуш, Н. Гавриш // Дошкільне виховання, 2012. №10. – С. 5 – 9.
2. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника / Т. О. Піроженко. – Тернопіль : Мандрівець, 2010. – 152 с.
3. Самохвалова А. Г. Коммуникативные трудности ребенка: проблемы, диагностика, коррекция : уч.-метод. пособие /А. Г. Самохвалова – СПб : Речь, 2011. – 150 с.